

thema aansluit, kan ik het erbij halen. Als methode zal ik *Horizon* niet invoeren. Ook voor wie op een meer klassikale school werkt, zal dat moeilijk zijn. Maar ik zal zeker een exemplaar per klas aanschaffen.

K. Sietaran, J. van Dijk, A. Lilipaly-de Voogt & H. Weda-van Gelder *Horizon* Dijkstra, Zeist. 4 leerlingendelen (groep 5 t/m 8): resp. f 16,80, f 17,80, f 19,80 en f 22,50; 2 docentenhandleidingen: A f 9,90, B f 19,80.

kort & krachtig

leesvoer

Vonk-artikelen gebundeld

De redactie van *Vonk*, het tijdschrift van VON-België, maakte onder de titel *Goed be-VON-den* een overzichtelijke en representatieve selectie uit de artikelen die in de jaren 1981 tot en met 1985 in *Vonk* verschenen. Deze selectie kwam tot stand met behulp van de resultaten van een beperkte enquête onder 'trouwe VON-leden, docenten in de lerarenopleiding en andere *Vonk*-lezers'. Naast de vier basisvaardigheden lezen, schrijven, praten, luisteren komen onderwerpen als taalbeschouwing, waardeverduidelijking, expressie, computers en media aan bod.

Luuk van Waes, Rita Rijmenans, Katrien De Vlaemynck, Walter De Hert & Marie-Anne Baert (red.) *Goed be-VON-den. Een selectie uit Vonk* Leuven/Amersfoort, Acco, 1988. ISBN 90 334 1852 5. Prijs f 21,25.

Vonk

In *Moer* 1987/3, 1988/1 en 1988/5 gaven we samenvattingen van de inhoud van *Vonk*, het tijdschrift van VON-België. Aan de orde kwamen: de complete 17de jaargang (1987) van *Vonk* en de nummers 1, 2 en 3 van de 18de jaargang (1988). Hieronder het vervolg: de nummers 4, 5, 6 en 7 van de 18de jaargang. De laatste twee nummers van deze jaargang verschenen in 1989. Met ingang van het volgende nummer krijgt *Vonk* 'een nieuw gelaat'.

Vonk 18 (1988/89), 4

Dit nummer is opgezet rond het thema 'taalbeschouwing'. Het opent met een artikel van Roger Roger: 'Taalbeschouwingsonderwijs: naar een strategie'. Roger constateert dat er sinds de introductie van het begrip 'taalbeschouwing' door de Nederlanders Wim van Calcar en Herman Meddens op een conferentie van VON-België in 1974 in de praktijk van het onderwijs niet veel veranderd is. De conclusie is dat er dringend strategieën ontwikkeld moeten worden, zowel door didactici als door leraren, om 'het taalbeschouwingsonderwijs' algemeen te laten doordringen in de praktijk van alledag. Piet Van de Craen gaat in zijn artikel '(Moeder)taalbeschouwing en schriftelijke taalbeheersing' uit van een wisselwerking tussen taalhandelen en taalbeschouwen. De auteur illustreert zijn theoretische uitgangspunten met een stapsgewijze opbouw van de schriftelijke taalbeheersing, die voor diverse niveaus en onderwijsvormen kan worden aangepast. In 'Leesonderwijs: onderwijs in strategisch handelen. Een demonstratie' laten W.I.M. van Calcar en K. Henneman aan de hand van een artikel uit *de Volkskrant* zien hoe zij studenten in de lerarenopleiding leren leesonderwijs te geven aan leerlingen uit het voortgezet onderwijs.

Marc Stevens stelt in 'Hip, hip, hoera! Grammatica en taalbeschouwing liggen heus niet zo ver uit elkaar' vast dat de klassieke grammatica en ontleding opnieuw in trek zijn in het Vlaamse lager secundair onderwijs. Hij doet lesvoorstellen waarin reclameteksten en kranstekoppen worden ontleed.

Kan spraakkunst op de basisschool zinvol zijn? Dat is de vraag waarop Ides Callebaut in 'Spraak-kunst = W.O. Een voorstel om spraakkunstlessen voor kinderen van de basisschool te motiveren' een antwoord probeert te vinden door een vergelijking te maken met lessen wereldoriëntatie (W.O.) over het menselijk lichaam.

Dit *Vonk*-nummer eindigt met een bibliografie van Vlaamse publikaties over taalbeschouwing tussen 1974 en 1987.

Vonk 18 (1988/89), 5

In het artikel 'Biografie en verhandeling: uit den boze?' van Christine Dhaese en Ronald Soetaert draait alles om de figuur van P.C. Hooft. Met zijn biografie als uitgangspunt wordt leerstof aangeboden onder meer over

het thema 'onderwijs en opvoeding'. Een confrontatie tussen verleden en heden levert discussiestof op, die verwerkt moet worden bij het schrijven van een verhandeling.

Het tweede artikel in dit nummer is van de hand van Luc Gobyn: 'Functionele stilistiek: een beschrijving van wetenschappelijke teksten'. De functionele stilistiek is een richting die stelt dat de stijl van een tekst in hoge mate bepaald wordt door het terrein waarbinnen de tekst functioneert. In dit artikel gaat het om de 'wetenschappelijke stijl', waarvan de kenmerken worden afgeleid van twee teksten over DNA. De voorgestelde analyse-methode is bedoeld voor de hoogste klassen van het algemeen secundair onderwijs in Vlaanderen.

Jos Van de Poll presenteert onder de titel 'Taalvaardigheid' een deel van het nieuwe 'leerplan voor de eenheidsstructuur in het katholiek onderwijs' dat met ingang van september 1989 in werking is getreden. Hij gaat daarbij met name in op luisteren en spreken. In 'Vlot kunnen lezen is een overlevings- en weerbaarheidsvaardigheid! Naar een gedifferentieerde leesaanpak in de eerste graad van het BSO' gaan Jackie Bourlez en Eric Meurisse in op de problemen van jongeren met ernstige lees- en schrijfmoeilijkheden. Ze presenteren een gedifferentieerde aanpak van de leesles en gedifferentieerde leesstof per leesniveau. Ze demonstreren hoe teksten die tot de belangstellingssfeer van de leerlingen behoren, kunnen worden omgewerkt tot leesbare teksten. Tot slot beschrijven ze een aantal meetinstrumenten om beginsituatie en vorderingen van de leerlingen vast te stellen. Tot slot van dit *Vonk*-nummer een kort artikel van Ides Callebaut met als titel 'Een universeel taal- of communicatiemodel. Hoe doen al die mensen het zonder?' Negen vragen moeten de gebruikers in staat stellen elke taalsituatie te analyseren en te begrijpen. De auteur illustreert een en ander met voorbeelden als het bekijken van een reclamespot en het corrigeren van schrijfprodukten van leerlingen.

Vonk 18 (1988/89), 6

Het openingsartikel van dit nummer is van de hand van Armand Van Assche: 'Didactiek van de metafoor. Theoretische basis en leselementen'. De metafoor is een taalaspect dat heel het taalgebruik doordringt en een geïntegreerde aanpak in het onderwijs verdient. Vanuit

die optiek stelt Van Assche een 'didactiek van de metafoor' voor. Na een uiteenzetting van de theorie volgt een reeks leessuggesties met verschillende moeilijkheidsgraad.

Onder de titel 'Taalvaardigheid. Lezen en schrijven' presenteert Chris Cuyves een volgend deel van het nieuwe 'leerplan voor de eenheidsstructuur in het katholiek onderwijs'. Het gaat hier vooral om leessuggesties en modellen rond de leesbeginsituatie, het lezen van fictionele teksten en creatief schrijven. Hugo De Jonghe besluit dit *Vonk*-nummer met 'De brief van Anneke Nijs. Briefschrijven in een complete communicatieve situatie'. Het artikel bevat een voorstel voor een les rond Anneke Nijs: die 'heeft een duidelijk probleem, en er is een duidelijke oplossing mogelijk, maar daartoe moet gecommuniceerd worden'. Dat gebeurt eerst mondeling (met een rollenspel) en daarna schriftelijk (met een formele verzoekbrief).

Vonk 18 (1988/89), 7

Ook dit *Vonk*-nummer bevat drie artikelen. Het eerste, 'Klasgesprek? Moet kunnen!', is van Roger Roger en draait om de oefening in het praten met grote groepen. Na een korte uiteenzetting over vaardigheden en doelstellingen, introduceert de auteur een aantal mogelijke lesopzetten. Vervolgens worden vragen beantwoord als: hoe krijg je een 'warme start'? wie moet de gespreksleiding nemen? hoe kom je aan goede gespreksonderwerpen? waar en wanneer? cijfers geven? Een geannoteerde bibliografie rondt het artikel af. In 'Sprakunst uit het schoolboek. Commentaar bij een demonstratieles' laat Hugo De Jonghe zien hoe hij tijdens een demonstratieles een schoolboekpassage over het werkwoordelijk gezegde op een 'functionele' manier heeft aangepakt. 'Lezen en schrijven van zakelijke teksten' is het vervolg van het artikel van Chris Cuyves in het vorige *Vonk*-nummer. Naar aanleiding van het nieuwe 'leerplan voor de eenheidsstructuur in het katholiek onderwijs' nu aandacht voor onder meer voorspellend lezen, leesstrategieën, tekstafhankelijke en tekstonafhankelijke vragen. Daarbij worden enkele lees- en schrijfo opdrachten gepresenteerd: informele en formele brieven, instructies, 'aankondigende teksten', nieuwsberichten.

Boekbesprekingen in bovengenoemde Vonk-nummers op een rijtje

Vonk 18 (1988/89), 4:

H. van Gorp e.a. *Lexicon van literaire termen* 3de druk, Groningen, Wolters-Noordhoff, 1986.

Tanja Janssen & Helge Bonset *Empirisch onderzoek van het voortgezet moedertaalonderwijs. Een inventarisatie in het perspectief van leerplanontwikkeling* Enschede, SLO, 1987.

Resy Delnoy & Helge Bonset *Empirisch onderzoek van het moedertaalonderwijs in het basisonderwijs. Een inventarisatie in het licht van leerplanontwikkeling* Enschede, SLO, 1988.

Vonk 18 (1988/89), 5:

Armand Van Assche (red.) *Literatuurgeschiedenis op school?* Leuven/Amersfoort, Acco, 1988.

B.F. Van Vlieden *Een poëtica van de Europese roman* Kapellen, Uitgeverij Pelckmans/DNB, 1987.

Marcel Janssens, Marita De Sterck & Luc Lannoy (eindred.) *Geboekstaafd. Vlaamse prozaschrijvers na 1945* 1988.

H. Blok *Taal voor alledag. Feiten en meningen over het taalgebruik van lbo- en mavo-leerlingen in alledaagse situaties* Den Haag, Stichting voor Onderzoek van het Onderwijs, 1987.

Vonk 18 (1988/89), 6:

Wim Verlaeckt (red.) *Over dramatische werkvormen* Leuven/Amersfoort, Acco, 1987.

Johan Zuidema *Efficiënt spellingonderwijs. Een leer- en expertmodel voor het spellen* Leuven/Amersfoort, Acco, 1988.

Vonk 18 (1988/89), 7:

Jeugdboekengids: Schrijver gezocht. Encyclopedie voor de jeugdliteratuur Tielt, Lannoo/Van Holkema & Warendorf, 1988.

Kees de Gopper *Schrijven beschreven. Inhoud, opbrengsten en achtergronden van het schrijfonderwijs in de eerste vier leerjaren van het voortgezet onderwijs* Den Haag, SVO, 1988.

Centravoc (samenst.) *In het begin was er Dalas... Televisie als onderwerp van vorming* Leuven/'s-Gravenhage, Infodok, 1988.

Kind en media

Eerder dit jaar organiseerde de Stichting Landelijk Platform voor Kinder- en Jeugdliteratuur een studiedag onder de titel 'Kind en media'. De inleiders van die studiedag doen verslag in

het *Dokumentatieblad Kinder- en Jeugdliteratuur*.

T.H.A. van der Voort beschrijft de invloed van het televisie kijken op het lezen van boeken door kinderen. Het beschreven onderzoek maakt een onderscheid in het lezen van strips en van boeken. Bovendien zijn verschillen tussen jongens en meisjes en lbo-, mavo/havo- en vwo-leerlingen onderzocht.

M.W. Vooijs gaat in op het beïnvloeden van kijkgewoontes van kinderen door de ouders: 'TV-opvoeding thuis'.

J.W.J. Beentjes doet verslag van een onderzoek naar verschillen tussen wat kinderen onthouden van verschillende manieren waarop zij een verhaal tot zich nemen: via tv, zelf gelezen of beluisterd.

T. Duijx en H. Verdaasdonk zetten op een rij wat verschillende socialisatiebronnen aan leesbevordering (kunnen) doen.

De overige artikelen in het nummer gaan niet meer over de studiedag.

Dokumentatieblad Kinder- en Jeugdliteratuur
Derde jaargang nr 10, te bestellen bij: Protestantse Stichting Bibliotheekwezen, Parkweg 20a, 2271 AJ Voorburg.

Meer dan feiten

Er is tot nu toe weinig literatuur over het werken met informatieve boeken in het basisonderwijs. Dit boek bestaat uit twee delen.

In deel I, 'Achtergronden', analyseert de auteur het genre: welke soorten informatieve boeken zijn er, welke kenmerken kunnen er aan onderscheiden worden, op welke punten kan een informatief boek beoordeeld worden (inhoud, taalgebruik, betrouwbaarheid van de informatie, visie, vormgeving, bruikbaarheid, e.a.).

In deel II, 'Didaktiek en methodiek', de titel zegt het al, wordt nader ingegaan op het praktisch gebruik van informatieve boeken in de klas. Daarin wordt aangegeven hoe bij boeken werkbladen kunnen worden gemaakt, hoe een lessenserie rond informatieve boeken opgezet kan worden, welke deelvaardigheden getraind moeten worden.

Er is een hoofdstuk over kritisch lezen, over boekpromotie en ten slotte over het gebruik van boeken bij een project; steeds worden voorbeelden gegeven hoe er in de praktijk aan/mee gewerkt kan worden.

Hoewel het onmogelijk lijkt om zelfs maar een

redelijk deel van de boeken die je in de klas of het documentatiecentrum gebruikt zo te behandelen als de auteur suggereert, is het boek toch interessant voor leerkrachten die zich meer bewust willen zijn van inhoud en gebruik van informatieve boeken.

Jacques Vos *Meer dan feiten... werken met het informatieve boek op de basisschool* Uitgeverij De Ruiter, ISBN 90 05 16104 3. Prijs f 37,50.

Het Rijk der Verbeelding

Dramatische vorming is niet alleen een vak, maar een bezigheid waarmee het gehele onderwijs doordeesemd zou moeten zijn.

Hoewel dat ook de opvatting van de samenstelster van het boek lijkt te zijn, bevat het toch voornamelijk voorbeelden en ideeën voor op zichzelf staande spellessen.

Het boek draagt duizend-en-één spelvormen voor, alle zeer helder beschreven en ingedeeld in hoofdstukken over waarneming, beweging, taal, improvisatie, technisch spel en thematisch spel.

Elk hoofdstuk geeft suggesties en spelvormen rond bovenstaande thema's en wordt afgesloten met voorbeeldlessen voor onder-, midden- en bovenbouw van het basisonderwijs.

De suggesties zijn helder beschreven en kunnen ook door mensen met weinig ervaring met dramatische vorming in de praktijk gebracht worden. De auteur heeft ervoor gezorgd dat er 'voor elk wat wils' in het boek is te vinden: ook meer ingewikkelde (veel organisatie vergende) spelvormen zijn opgenomen en er is ook kort aandacht besteed aan zaken als decor, muziek en belichting.

Ten slotte wordt in het boek ingegaan op de mogelijke samenstelling van een spelkoffer en dramatische vorming in het schoolwerkplan.

Lidwine Janssens *Het Rijk der Verbeelding* Amsterdam, Meulenhoff Educatief, ISBN 90 280 3719 5. Prijs f 39,50.

Barbaar in mijn mond

Onder de titel *Barbaar in mijn mond* verscheen een overzicht van de poëzie in Vlaanderen tussen 1955 en 1965, samengesteld door Hugo Brems en Dirk De Geest.

Het boek valt uiteen in drie gedeeltes. Als eerste wordt in een uitvoerig essay een beeld geschetst van de politieke, maatschappelijke

en culturele context waarin de poëzie tot stand is gekomen. Daarnaast wordt er een globaal overzicht gegeven van de poëtische ontwikkelingen van het betreffende decennium. Ten tweede volgt een bloemlezing en tot slot blikken enkele dichters terug in 'getuigenissen'.

Barbaar in mijn mond is uitgegeven door Uitgeverij Acco, Leuven, 1989. Voor Nederland Academische Uitgeverij, Amersfoort. ISBN 90 334 2042 2.

Adressen van de auteurs in dit nummer:

Rob Godfried,
Pieter Aertsstraat 108 III,
1074 VT Amsterdam

Hans Goosen,
Frankische Driehoek 31, 5052 BM Goirle

Theo Rensman,
Pedagogisch Didactisch Instituut Rijksuniversiteit Utrecht
Heidelberglaan 2, 3584 CS Utrecht

Uriël Schuurs,
Vakgroep Nederlandse Taal- en Letterkunde
Rijksuniversiteit Utrecht
Trans 14, 3512 JK Utrecht

Pyrrha Singerling,
Pontanusstraat 30A, 1093 SB Amsterdam

Krista van Slageren,
Van Ostadestraat 396 I, 1074 XB Amsterdam